

Datum

17 april 2026

Onderwerp

VNG-inbreng CD netcongestie 23 april 2026

Geachte woordvoerders energie,

U heeft op 22 april het debat netcongestie en elektriciteitsnet met zowel de minister van VRO als de staatssecretaris van KGG.

De VNG geeft u graag het standpunt mee van gemeenten op de aanpak voor woningbouw en draagt voorstellen aan voor oplossingsrichtingen op de problemen met netcongestie als geheel.

Een beleidsmatige koerswijziging, geopolitiek en woningbouw

Netcongestie is een structureel probleem met directe, grote maatschappelijke financiële en economische gevolgen voor woningbouw, economische ontwikkeling mobiliteit en de verduurzamingsopgave. Onze inwoners en bedrijven voelen dit nu al. Zonder beleidsmatige koerswijziging dreigt netcongestie een structurele rem te worden op brede welvaart.

De geopolitiek maakt de keuze voor veiligheid en strategische autonomie een noodzaak: een meer decentraal energiesysteem vergroot robuustheid, onafhankelijkheid en versterkt de weerbaarheid van onze kritieke infrastructuur. We kunnen ruim 20 miljard euro besparen op investeringen en 40 miljard krijgen aan opbrengsten indien we de juiste keuzes maken. Dit blijkt uit het IBO [Schakelen naar de Toekomst](#).

De woningbouw zit in de knel

Gemeenten kunnen met de nieuwe werkwijze 'eerder aanvragen' in een vroeg stadium transportcapaciteit reserveren voor woningbouw en voorzieningen. Dit proces moet voor gemeenten eenvoudig uitvoerbaar zijn en juridische en financiële risico's moeten in voldoende mate worden afgedekt. Op dit moment hebben gemeenten onvoldoende tijd gekregen om dit te organiseren.

De VNG roept uw Kamer richting de minister Boekholt O' Sullivan dat:

- Gemeenten 6 tot 12 weken extra tijd krijgen om zo voldoende voorbereidingstijd te hebben om deze werkwijze te laten slagen. Randvoorwaardelijk daarbij is dat de vrijgave van transportcapaciteit wordt verlengd.

Alleen netuitbreiding is onbetaalbaar

Blijven we primair investeren in uitbreidingen op land (€ 107 miljard tot 2040), dan lopen kosten en nettarieven structureel op en blijft kwetsbaarheid bestaan. Kiezen we daarentegen voor optimalisatie, flexibiliteit en slimmer gebruik van het energiesysteem waarin elektriciteit, warmte en gasen in samenhang worden ontwikkeld en benut dan ontstaat ruimte binnen het bestaande systeem én wordt de transitie haalbaarder en betaalbaarder. Dan besparen we alleen al tot € 22,5 miljard aan investeringen op het elektriciteitsnet én levert het tot **€ 43,1 miljard aan baten op**.

De VNG roept uw Kamer op richting de staatssecretaris De Bat om:

1. Samen met decentrale overheden keuzes te maken;
2. Datatoegang wettelijk te borgen;
3. Systeemefficiëntie leidend te maken in wet- en regelgeving;
4. Flexibiliteit en benutting te kiezen boven uitbreiding;
5. Financiële prikkels te hervormen richting gebruik en efficiëntie;
6. Investeringsbeslissingen te toetsen op maatschappelijke, economische én geopolitieke waarde.

Toelichting

Gebruik het net optimaal

Het IBO *Schakelen naar de Toekomst* laat zien dat de investeringsopgave voor de elektriciteitsinfrastructuur op land en zee oploopt tot circa €193–195 miljard richting 2040. Tegelijkertijd wordt het elektriciteitsnet momenteel slechts een deel van de tijd volledig benut. Het IBO laat een fundamentele spanning zien:

- De regulering van het systeem is primair ingericht op uitbreiden en zekerstellen van capaciteit;
- Terwijl er tegelijk substantiële ruimte beschikbaar is door het beter benutten van de bestaande elektriciteitsinfrastructuur.

Recent [onderzoek van TNO bevestigt](#) dat met name in de laagspanningsnetten sprake is van toenemende piekbelasting, terwijl **buiten piekmomenten substantiële ruimte op het net onbenut** blijft. Optimaliseren moet de norm worden, decentrale ontwikkelingen kunnen deze druk op het elektriciteitsnet aanzienlijk verlagen.

De huidige regulering zorgt voor olopemde maatschappelijke lasten door het niet kunnen realiseren van woningbouw en uitgestelde investeringen door het bedrijfsleven. Hoge investeringen werken direct door in de energierekening van huishoudens en bedrijven. De kosten van netuitbreiding worden immers via tarieven doorberekend aan eindgebruikers. Zonder bijsturing verschuift een infrastructuuropgave naar een structureel betaalbaarheidsprobleem.

Daarmee ontstaat een structurele scheefgroei in de logica van publieke investeringen. We investeren nu voor maximale beschikbaarheid van piekcapaciteit, niet voor maatschappelijk optimale benutting.

Dit raakt direct aan de uitvoerbaarheid van de energietransitie: zonder flexibiliteit en benutting wordt het systeem onnodig duur, vermindert de kwaliteit van de leefomgeving en lopen maatschappelijke opgaven vertraging op.

Uitgangspunten

Het energiesysteem is niet alleen een capaciteitsvraagstuk, maar ook een optimalisatievraagstuk van ruimte, gedrag (beïnvloeding) en investeringen. De VNG adviseert daarom de volgende uitgangspunten te gebruiken:

- De beschikbaarheid van energie wordt in toenemende mate een structurerende factor voor ruimte, economie en uitvoering;
- Het energiesysteem moet meer integraal en meer decentraal worden benaderd en vormgegeven;
- Inzicht in feitelijke data en toegankelijkheid tot oplossingen is nodig;
- Systeemefficiëntie is noodzakelijk naast leveringszekerheid;
- Betaalbaarheid voor de maatschappij als geheel én voor de eindgebruiker moet expliciet worden meegewogen in systeemkeuzes;
- Inzet van decentrale flexibiliteit is essentieel voor optimalisatie van het systeem.

Drie oplossingsrichtingen

De VNG pleit voor een samenhangende aanpak met de volgende drie praktische routes:

1. Administratieve en wettelijke aanpassingen

- Borg datatoegang en transparantie op gebiedsniveau ook voor gemeenten;
- Veranker systeemefficiëntie in de Energiewet en bijbehorende regelgeving;
- Maak energie delen mogelijk conform de Electricity Market Design (EMD);
- Positioneer structurele flexibiliteit ter plekke, kort transport, als volwaardig alternatief vóór netverzwaring;
- Verplicht dat congestiemanagement en benutting structureel worden meegenomen in besluitvorming;

2. Hervorming van financiering en prikkels

Het IBO maakt duidelijk dat de investeringsopgave van bijna € 200 miljard beheersbaar kan worden bij scherpe keuzes in regulering en bekostiging. De VNG pleit daarom voor:

- Gedifferentieerde nettarieven op basis van gebruik, tijd en locatie
Beloon ontlasting van het net in plaats van uitbreiding
- Sturing op systeemoptimalisatie vóór investeringsbesluiten
LAN-2 (beter benutten) en LAN-3 (slimmer inzicht) worden leidend, niet aanvullend
- Richt een Waarborgfonds Collectieve warmte in

Breng collectieve warmte in positie om het energiesysteem te optimaliseren en netcongestie te dempen.

- **Herijking van investeringslogica binnen publieke sturing**
Optimalisatie is niet alleen een technische noodzaak, maar borgt maatschappelijke kostenefficiëntie en vergroot de leefomgevingskwaliteit.

3. Fysieke en ruimtelijke ingrepen

- Stel een meer integraal energiesysteem (elektriciteit, warmte, gassen en opslag) en meer decentraal energiesysteem centraal;
- Voeg decentrale opwek en flexibiliteit, ter plekke, als systeembouwstenen toe;
- Zorg dat via onder andere regulering een slimme combinatie van netverzwaring en benutting mogelijk wordt;

Gemeenten kunnen hierop sturen door netcongestie helpen te verminderen of voorkomen door bij ruimtelijke besluiten rekening te houden met de drukte op het elektriciteitsnet. De Energiewet [en de aangenomen motie](#) Grinwis en De Groot 2 oktober 2025 over de Energietoets kunnen hierbij de wettelijke basis bieden. Een spoedige uitwerking in uitvoerbare wet- en regelgeving is van belang voor gemeenten en haar inwoners en bedrijven.